

Nye sprogkurser i grønlandsk

Af Lars Kristoffersen og Birgitte Hertling

At vi selv skulle blive undervisere og konsulenter i grønlandsk, var der vist ingen – og måske allermindst Christian Berthelsen, vores tidligere underviser – der havde regnet med. Dog var vi seriøse studerende, og ikke mindst pga. den meget dygtige, kompetente og pædagogiske undervisning, vi modtog hos Christian (af os dengang kaldt Berthel) fik vi meget ud af vores tid på Eskimologisk institut i København. Senere spredtes vi for alle vinde, men arbejder nu igen sammen om udarbejdelse af undervisningsmateriale til nye sprogkurser i Grønland. Om disse kurser har vi valgt, her ved Christians 70-års fødselsdag (helt ufatteligt!) at skrive en lille smule.

Under efterårssamlingen 1984 besluttede det grønlandske landsting, at der skulle tilbydes særlige kurser i grønlandsk for ikke-grønlandsktalende voksne i Grønland.

Der er pr. 1. august 1985 skabt mulighed for at oprette sådanne kurser under fritidsundervisningens voksenhøjskole. Tanken er, at disse kurser efterhånden helt skal afløse de såkaldte HF-B

grønlandskkurser (grønlandsk som fremmedsprog), som er meget almindelige i de fleste større byer i Grønland, men som har været kritiseret for at lægge for stor vægt på grammatik og oversættelse, samt for den afsluttende eksamen.

Det er hensigten med de nye kurser, at kursisterne lærer sig så meget grønlandsk, at det kan være til praktisk nytte for dem selv og deres omgivelser i dagligdagen, såvel på arbejdspladsen som i fritiden. Herudover tilstræbes det, at kursisterne tilegner sig et sådant overblik over sprogets opbygning og indsigt i hensigtsmæssige arbejdsformer og studieteknikker, at de efter endt kursus kan arbejde selvstændigt videre med sproget i hverdagen og ved selvstudie.

De nye kurser har et omfang af ialt 225 lektioner. Disse er fordelt på 4 moduler over to år med 15 effektive undervisningsuger pr. halvår. Modul I, II og III består af 4 lektioner pr. uge – ialt 60 lektioner pr. modul – mens der i modul IV læses tre lektioner pr. uge – ialt 45 lektioner. Der vil så efter hvert

modul udstedes et kursusbevis, således at kursisterne får mulighed for at starte på det modul, der svarer til deres kundskaber og desuden at holde pause mellem to moduler uden risiko for at skulle starte forfra på modul I.

I tidligere grønlandskundervisning har megen tid og mange kræfter været brugt til grammatiske strukturøvelser og oversættelse af tekster, især børne/skolelitteratur. Men da indlærere af grønlandsk i Grønland i dag må forventes i første række at have brug for at aktivt og passivt talesprog for at kunne klare sig i almindeligt forekommende, dagligdags situationer, bliver hovedvægten på disse kurser lagt på det talte sprog.

Skriftsproget skal i første række ses som et nødvendigt redskab i indlæringen. Kursisterne vil fra begyndelsen have brug for at kunne læse og skrive også i arbejdet med det talte sprog, som hukommelsesstøtte, ved læsning af skriftlige oplæg til mundtligt arbejde i forbindelse med selvstændigt arbejde med ordbøger og grammatikker.

Arbejdet med sprogets struktur, grammatik og lydlære indgår i undervisningen i den udstrækning, kursisterne og underviseren finder det formålstjenligt, men grammatikken skal betragtes som et redskab i udviklingen af forståelses- og udtryksfærdighed og ikke som et mål i sig selv.

I arbejdet med at lære et sprog søger man at udvikle principielt to færdighedsområder:

1. at opfatte
2. at udtrykke

De to færdigheder udgør hver en sammensat proces i sig selv:

1. lytte/læse, bearbejde (søge oplysninger: stille spørgsmål, slå ord op, inddrage sin viden om emnet i almindelighed, søge efter ikke-sproglige oplysninger – mimik, illustrationer, gester – fortolke)
2. Planlægge udsagn, bearbejde (søge oplysninger, bede om samtalepartners støtte) redigere udsagn.

Det er en afbalanceret vekselvirkning mellem opfattelsestræning og udtryks-træning, der skaber grundlaget for sprogtilægnelsen. Ofte hørte og forståede ord og vendinger vil man i sidste ende kunne anvende aktivt, ligesom ord og vendinger, man selv har fremskaffet eller sammensat efterhånden vil indgå i det sprog, man umiddelbart vil kunne forstå.

Kursisterne vil i undervisningen i høj grad blive opfordret til at hente sprog-materiale i det omgivende lokalsamfund og at deltage i planlægningen af kurset, så emner og temaer, der er relevante og vedkommende for kursisterne tages op. Det er som bekendt ødelæggende for motivationen at blive sat til at forstå og sige ting, som man finder ligegyldige og uanvendelige i ens dagligdag. Selvfølgelig vil det være nødvendigt med en vis progression i undervisningen, nogle emner og temaer er sprogligt mere krævende end andre (f. eks. danskerens rolle i det grønlandske samfund, den katastrofale boligsituation), og der må tages hensyn til kursisters sproglige niveau på det givne tidspunkt. Et emne kan dog tages op allerede meget konkret i et af de første moduler og senere uddybes mere nuanceret på et senere tidspunkt.

Som anvendeligt mundtligt materiale, som kan inddrages i undervisningen kan nævnes underviserens fortællinger, medkursisters mundtlige oplæg, båndoptagelser af udsendelser fra radioen, videobånd af grønlandssprogede udsendelser i fjernsynet, interviews med bekendte etc. Desuden må kursisterne vænne sig til at opsøge sprog ved at lytte og spørge sig frem både på arbejdspladsen og i fritiden, hvis det skal lykkes for dem at opbygge et virkeligt praktisk anvendeligt talesprog.

Af tekstmateriale kan nævnes opslag, brochurer, oplysningsmaterialer, valgprogaganda, avisnotitser, læserbreve og fag- og skønlitteratur, som alt efter emnet kan anvendes.

Desuden kan ikke-sproglige materialer danne udgangspunkt for både mundtlig og skriftlig behandling i undervisningen. Her tænkes på billeder af familien eller rejser, geografiske kort og tabeller, diagrammer, tegninger over bolig, illustrationer etc. Kursisterne skal vænnes til at indlæring i grønlandsk ikke er forbi, når de går ud af undervisningslokalet, men at de i lokalsamfundet skal være åbne for sproget og bringe sproget tilbage til undervisningen. Herved bliver undervisningen relevant og vedkommende for kursisterne.

Det sprog, kursisterne præsenteres for i undervisningen skal så vidt muligt være rigtigt, mundret, dagligdags grønlandsk, som de kan nikke genkendende til i deres hverdag. Alt for simplificerede konstruktioner vil give kursisterne et urealistisk billede af sproget og dets virkemidler. Det er vigtigt som indlærer allerede fra starten at vænne sig til ud fra emnet, mimik og opfangede vendinger at gætte sig til indholdet i en given ytring, at gætte kvalificeret. Det er det, man kommer ud for i hverdagen. Desuden er det vigtigt at have midler til at tvinge samtalen til at forblive på grønlandsk. Gloser som 'utilaaruk' (gentag det lige), 'qanoq isumaqarpa?' (hvad betyder det?), 'kalaallisut qanoq taasarpaat?' (hvad hedder det på grønlandsk?), 'qanormaa?' (hvordan er det nu?) osv. bør benyttes i undervisningssituationen til bevidstløshed, så de vil være parate i en samtalsituation.

Der er til kurserne udsendt en omfattende undervisningsvejledning og egentligt undervisningsmateriale specielt beregnet til disse kurser er som nævnt ovenfor under udarbejdelse. Første bog, »Qaagit 1« ventes at udkomme medio august 86 på Pilersuiffik.